

דברתי פינתה

גליון פ"ה (שנה ה) תש"פ

מבאר תורתו של
מרן הגה"צ

רבי יונה הלוי

פארסט זצ"ל

בעהמח"ס דברי יונה
וראש ישיבת ד'נייטרא

דברי יונה על פרשת במדבר

היא על גלגלת דוקא דמחייב בפדיון, אבל שאר טרפיות מומעטינן מאך חלק פטור.

והביא שם החת"ס דבר נחמד שנדפס בסו"ס קול יהודה בשם הגאון ר' שאול קראקאווער זצ"ל (בעל ברכת הזבח) בטעם שינוי לשון הכתוב דבפקודי בניי כתי' לגלגלתם משא"כ במנין שבט לוי לא כתי' לגלגלתם, וביאר החילוק דבשבט לוי שהיו נמנים מבין חודש היה מקום לטעות דמי שנוולד בשני ראשים יהי נמנה לשנים לפיכך לא כתי' בהו לגלגלתם, אבל במספר שאר השבטים שהיו נמנים מבין כ' ומעלה דליכא למטעי בהכי שהרי מי שיש לו ב' ראשים הוא טריפה, ולא יתכן שיחי' עד שיהי' בן כ' שנה להכי שפיר כתי' בהו לגלגלתם, ודפח"ח.

וב' החת"ס דלכאוי' לאיזה צורך כתי' לגלגלתם, והביא מ"ש הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (מאמר אם כל חי ח"א סי' ג') וז"ל ועליהם נאמר לגלגלתם שהיה משרע"ה צופה ברוה"ק מנין הטיפין שבראש כל א' וכו' שכל מי שהיה עתיד להוליד ס' רבוא היה נמנה ראש משפחה וכו' ויותר מזה היה ג"כ צופה ומביט בכל אחד ואחד מהם, והוא רז נגלה במלה הנזכרת למי שישית עליה לב ע"כ. ופי' המפרש שהי' מביט בכל א' כמה פעמים שיצטרך להתגלגל וזה לשון לגלגלתם ע"ש.

וכתב עלה החת"ס דלפי"ז נמצא לכאוי' דה"ה במחצית השקל דכתי' ביה בקע לגלגלת בפ' פקודי, ואינם נמנים אלא מבין י"ג שנים או מבין עשרים (עי' מג"א סי' תרצ"ד סק"ג) וכי נימא ג"כ התם שלא נתן מחצית השקל אלא מי שהיה בראשו טיפין להוליד ס' רבוא וזה א"א להתקבל, אמנם במן עומר לגלגלת י"ל כפשוטו אם הי' ילד בשני גלגלת נפל לו ב' עומרים דמבואר בפ' יוהכ"פ דאפי' לתינוק בן יומנו נפל עומרו עכ"ד החת"ס.

ובשו"ת אבני נור (יו"ד סי' שצ"ט) כ' לבאר מה שתי' הש"ס במנחות (הנ"ל) שאני הכא דבגלגלת תליא רחמנא, דלכאוי' אינו מובן דסו"ס ב' ראשים הוי טריפה משום כל יתר כנטול דמי, ומדוע נשתנה זה משאר טריפות (לשי' ר"ת) להתחייב בפדיון.

והשואל (שם באבנ"ז) הביא ב' תירוצים משטמ"ק (ב"ק ד"א) בשם הרב המאירי חדא די שחילק בין טריפות הראש לשאר טריפות דטריפת הראש מחויב בפדיון משא"כ טריפות שאר הגוף, ועוד חילק שם אם הוא טריפה שנוולד בה אזי מחויב בפדיון משא"כ טריפות שנעשה בו אחרי שנוולד אזי פטור, וחילוקים אלו למדנו מדתלי רחמנא בגלגלת. אמנם האבנ"ז הקשה על ב' התירוצים דמנ"ל למילף חידוש זה מקרא דגלגלתם כיון שאין המקרא מיותר.

בחומש הפקודים כשציוה הקב"ה למנות את ישראל כתי' (במדבר א, ב) שאו את ראש וגו' לגלגלתם, וכן בכל מקום שנצטוו על המנין כתי' ביה הלשון לגלגלתם מלבד שבט לוי שלא נאמר בהם לגלגלתם.

וטעמא בעי.

ונקדים מה דאיתא (מנחות ל"ז ע"א) בעא מיני פלימו מרבי מי שיש לו שני ראשים באיזה מהן מניח תפילין, א"ל או קום גלי או קבל עליך שמתא (דאחוכי חייבת בי ששאלת שאלה שלא יתכן במציאות) אדהכי אתי ההוא גברא א"ל אתיליד לי ינוקא דאית לי, תרי רישי כמה בעינא למיתב לכהן אתא ההוא סבא תנא לי, חייב ליתן לו עשרה סלעים (דחד בכור הוא ואית לי, תרי רישי וחשיב כתרין וכו' והוי שניהם פטר רחם פירש"י) ופרך בגמ' והתני רמי בר חמא מתוך שנא (במדבר י"ח) פדה תפדה את בכור האדם שומע אני אפי' נטרף בתוך לי' ת"ל אך חלק (פירש"י אך חלק אך פדה תפדה והאי נמי בנטרף דמי שהרי לא יחיה) ותני בגמ' שאני הכא דבגלגלת תליא רחמנא ופירש"י בגלגלת תלי' רחמנא לפדיון בכור דכתי' חמש שקלים לגלגלת והא אית לי, תרי ואי משום אך חלק השתא מיהא לא מית ע"כ.

והנה יש כאן פלוגתא רש"י ותוס' בדין בכור שנעשה טריפה בתוך לי' אי חייבים לפדותו דרש"י ז"ל בפירושו "נטרף" בתוך לי' אינו חייב לפדותו היינו שנהרג בתוך לי' והרבותא דלא תימא דוקא אם מת הבכור מעצמו בתוך לי' פטור מלפדותו, אבל בנהרג דאיכא למימר שאם לא הי' נהרג הי' חי לי' יום ובכור מעליא הוא קמ"ל מדכתי' אך דאפי' נהרג פטור. אמנם התוס' במנחות (ד"ה שומע) וכן בב"ק (י"א ע"ב ד"ה בכור שנטרף) הקשו על פירש"י והביא ראיות דבתוך לי' אינו בר פדיון כלל אפי' אם חי הרבה אח"כ, וא"כ מהי ההו"א דנהרג יתחייב בתוך לי' יותר מנכמת בעצמו, וכתבו בשם ר"ת דנטרף היינו דנולד בו סימני טריפה ואעפ"י שהי' יותר מל' יום פטור מלפדותו וכיון שיש לו שני ראשים היינו טריפה דכל יתר כניטל דמי.

ובשו"ת חת"ס (יו"ד סי' רצ"ד) כ' לבאר סוגית הגמ' והנפק"מ בין רש"י ותוס' דלרש"י ז"ל למסקנת הגמ' מומעטינן מאך חלק נהרג בלבד אלא דהוי ס"ד דכיון דמיעטה תורה מאך נהרג בתוך לי' א"כ י"ל מכח סברא מה לי נהרג מה לי טריפה והו"א דגם טריפה פטור מלפדותו וע"ז תני בגמ' דגילה לן קרא "גלגלת" דאע"פ שהוא טריפה חייב לפדותו וה"ה לכל טריפות דחייב ולא מומעטינן מאך בכור אלא מת ממש.

משא"כ לשיטת ר"ת שבתוס' דלמסקנת הגמ' מומעטינן מאך חלק כל הטריפות דאינו חייב לפדות אלא דהוי ס"ד דגם יתרון "גלגלת" בכלל שאר טריפות ופטור מלפדותו, ודחי בגמ' דשאני גלגלת משארי טריפות דגוה"כ

להפריש מעשר מהכלל כולו ומשום שכל הצאן יעברו תחת השבט הרי נותן הבעלים דעתו על כולם והעישור מוקדש ומתקן את כולם.

ומהאי טעמא לא גילה הקב"ה לאאע"ה את הארץ מיד כי אז תהא הסכמתו מוגבלת למקום מיוחד משא"כ כשלא ידע לאן פניו מועדות הרי הסכים בדעתו ללכת על צד הספק בכל אשר ישאו אותו ורנלו וכוונתו למלאות רצון קונו לכל אשר יחפוץ וטנו לזה יהי, שכרו הרבה את"ד.

ועד"ז יש לתת טעם לשבח על מנין ישראל במדבר, שיש בזה חשיבות לכל יחיד ויחיד שהוא חלק מהמספר הגדול ונמנה על לגונו של מלך, וע"ז אמר"כ שאו את ראש כל עדת בני ישראל שהמנין גורם נשיאות ראש וחשיבות לכל אחד מישראל מה גם שעפ"י הלכה (עי' ביצה ג:) דבר שבמנין לא בטל וזה מראה בעליל כיצד נחשבין ישראל בעיני המקום ב"ה, ולענין שנתאספו כמדי שנה בשנה לטובת ישיבתנו הקדושה והרבה תלמידים טרחו והשתדלו להצלחת האסיפה, יישר כחם וחילם, והנני מודה להם על עזרתם החשובה אך עליהם לדעת שע"י פעולות אלה יש להם נשיאות ראש ובשמים המה נמנים כמסייעים להצלחת ישיבת נייטרא, וברבות הימים יזכר שמם לטובה ולברכה.

ישנם כאלו התמהים ושואלים מה זו אסיפה ולאיה צורך נאספים מדי שנה בשנה איה דבר שנתחדש משל אשתקד לדעתי יש תשובה לדבר. הענין שנתחדש בשנה זו מה שלא הי' בשנה שעברה, שזכינו שעברה עלינו עוד שנה לטובה, ועלינו להלל ולשבח לאדון הכל על כל נשימה ונשימה, על כל יום ויום שזכינו לגדל ולחנך צאצאינו, ומעתה כל הנאספים והמשתתפים הם פנים חדשות, ואסיפה מעין זו אכן לא היתה מעולם, בזכרוננו שבאסיפה האחרונה בה השתתף הגאון רבי מיכאל בער זצ"ל כשבאתי לבשרו שהגיעו אנשים אל האסיפה גדלה אושרו ושמחתו בראותו כי לא היתה יגיעתו לריק ועבודתו ועמלו עשו פירות ויצאו מזה גידולי תרומה וזרע קודש לדורות.

מורי ורבותי אהובי וידידי כאשר אנו נאספים פה בישיבה מתעוררים אצל כולם וזכרונות מימים שעברו ימי קדם ועושים קצת חשבון הנפש ישנם תלמידים שעוד זכו ללמוד בבית מדרשו של רבינו הגדול זצ"ל ובפרוס חג השבועות עולה על זכרונם עבודת הקודש של רבינו בתפלה וכיצד התרחקנו ורחוקים אנו ממדריגה זו ומי הוא זה אשר לא יתן אל לבו לזכור את הדמעות ששפך הגאון רבי מיכאל בער זצ"ל בתפלתו ביהוד באמירת הפיוטים מחשבות כאלו של חשבון הנפש עולים וצפים בקרבנו ומשום כך איה צורך יש לחדש דבר באסיפת התלמידים בשעה שמתעוררים מעצמם בהתעוררות לתקון המעשים ויש לידע שאחד מן הדברים העיקריים לכל יהודי הוא נקיות, והיינו כמו שפירש"י (עבודה זרה כ: ד"ה נקיות) נקי באין חטא. וב"ה שכאן בישיבה הוא מקום שמור ונקי, ואין רואים מה שאין צריכים, אבל צריכים להזהר מלצאת שלא לצורך, כדי שלא להגיע למקומות שאינם נקיים וכדומה, ומצינו אצל בלעם הרשע שאמר לבלק (במדבר כד יד) לכה איעצך אשר יעשה העם הזה, לעמך באחרית הימים. ופירשו חז"ל (סנהדרין קו.) מה היא העצה, אמר אליהם של אלו שונא זימה הוא וכו' עיי"ש. שבלעם השיא עצה להכשילם ביומה, ויש שפירשו (ייטב פנים לחנוכה) דזהו שאמר אשר יעשה העם הזה לעמך, פירוש שהעם הזה יהיה כמו עמך באחרית הימים, שיגרום שהיהודים יהיו נראים כמו הגוים, שלא יהיה ניכר החילוק בין יהודי לגוי ח"ו.

השי"ת יעזור שנוכה לשנה הבאה להתאסוף שוב שנית בביהמ"ד זה אשר כפי שאחז"ל (מגילה כ"ט.) עתידין בתי מדרשות שבבבל להקבע בא"י בפרט ביהמ"ד כזה שנבנה ונתקדש בעמל רב ונחל של דמעות ורבי מיכאל בער זצ"ל שהי' רגיל תמיד לסובב לפנות בוקר ומקיש במקלו לעורר את הבחורים, והי' בוכה בדמעות שליש לאמר מה פשעי ומה חטאתי שבחור פלוני אינו מצליח בלימודו. ביהמ"ד שנבנה ע"י יהודי כזה ודאי קיים לנצח נצחים. נזכה לקבל את התורה מתוך אהבה והרחבת הדעת אמן.

לשבת פרשת במדבר – שבת "דרך ארץ" לפני חג השבועות

ידוע דברי החידושי הרי"ם שהשבת לפני שבועות נקרא שבת דרך ארץ, כי דרך ארץ קדמה לתורה, ובראי שיש להשתדל בנימוס ודרך ארץ, כי כל הדברים הללו המה הלכות מפורשות בתורה, ומי שמתנהג על פיהם הרי שם שמים מתאבה על ידו ואומרים כולם [ימא פו.] אשרי מי שלמד תורה, אשרי רבו שלמדו תורה – והמידות המה הלבוש שעל ידיהם יש להתנה"ק אחיה אצלו. (ד"י ח"א דף קפ"ג)

הגליון הבא יו"ל לקראת חג השבועות הבעל"ט

יו"ל ע"י מערכת אוצר יונה - (845) 659-6062
YIDEL425@gmail.com

וביאר שם האבנ"ז דבגלגלת תלי רחמנא, עפ"י ד הרשב"א (שו"ת סי' צ"ח) ז"ל שלא שיוותרת זו אינה חיה, אלא כך אמרו שכך קיבל מרע"ה מסיני שיוותרת כניטל, וכל שאילו ניטל אינה חיה י"ב חודש, אפילו מעתה שלא ניטל טריפה כאילו ניטל, ואעפ"י שמרבה כחול ימים עם יתרונו, עכ"ל הרשב"א. ולפ"י ד הרשב"א דיוותרת יכולה להיות הרבה א"כ ילד זה שיש לו ב' ראשים יחיה, אלא מה תאמר כיון דיש דין יתר כנטול דהיינו כיון שאם ניטל ראשו יהי' טריפה גם עכשיו נחשב שלא ניטל נמי טריפה, זה ליתא גבי בכור דוקא לגבי הגוף יש לו יתרון דיש לגוף זה שהוא אחד ב' ראשים, אבל להגלגלת בעצמו אין לו יתרון דב' הגלגלת נפרדות זמ"ז, ואין להגלגלת השני, שום שייכות עם הא' והרי הגלגלת לעצמו אינו נידון כטריפה.

וזהו שתי' בגמ' "בגלגלת תלי רחמנא" היינו ולא בהגוף דהכא בפדיון בכור הולכים אחר הגלגלת ולא על הגוף ונחשב הגלגלת מצד עצמו ואינו טריפה וחייב בפדיון בשלמא אי היינו מפרשים כל יתר כנטול דמי שהיתר אינו יכול להיות כמו שהנטול אינו יכול להיות אז גם הראש ימות שהרי א"א להראש להיות בלי הגוף ואז קשה על תי' הגמ' בגלגלת תלי רחמנא דסו"ס הגלגלת לא תחי' והו"ל למיפטר בחמש סלעים, משא"כ להרשב"א דס"ל דיוותרת חי, א"כ הגלגלת בעצמה אינה טריפה והחסרון רק לגבי הגוף, ולפיכך חייב בפדיון.

והוסיף שם האבנ"ז באופן אחר ליישב סוגי' הגמ' לפי פירוש הפשוט דכל יתר כנטול דמי היינו כשגם שהנטול אינו יכול להיות גם היתר לא יהי' דהכא שנים דתליא רחמנא רחמנא הגלגלת היינו באדם דוקא תלי הכתוב חיוב פדיון בכור משום דבאדם העיקר הוא הגלגלת ששם משכן השכל וכן פירש"י (יומא כ"ב ע"ב) בהא דתנן שהיו מטיילין גורל בכהנים הבאים לתרום את המזבח והי' הממונה אומר להם הצביעו, דהיינו שיראה כ"א אצבעו והיו מונים את האצבעות ופריך בגמ' ונמנוהו לדידהו (כלומר למה מנו האצבעות, ימנו את האנשים בעצמם) ופירש"י לדידהו לגלגלתם, הרי שהגלגלת הוא עצם האדם. וכיון שהראש הוא עצם האדם א"כ שני ראשים הויין שני אנשים, אלא שאחד מהם חסר לו הגוף, וזה היפוך יתר כנטול דמי, שטעם הטריפות כמו שביאר הלבושי שרד שחיות של הבהמה נחלקת לב' האברים, דהיינו האבר שראוי להיות בה בתולדה, והאבר המיותר שאצלו, ומשו"ה אין חיות מספיק לאבר ונעשה טריפה, משא"כ כאן שיש לו ב' ראשים, שהרי כל ראש הוא אדם לעצמו, יש להראש חיות מספיק לו, אלא שאין להם כ"א גוף אחד, נמצא שבגוף זה נתקבצו כוחות החיונים של ב' הראשים, ואין כאן חולשה בגוף, אדרבה נתקבצו ב' הכוחות בגוף א' ולמה אם כן יטרף וחייבת התורה ב' סלעים.

אך כל זה שייך רק באדם אבל בבהמה שיש לה ב' ראשים, דבבהמה לא מצינו גילוי שהגלגלת עיקר אצלה ולא נוכל להקיש בהמה לאדם, שהרי באדם עיקרו השכל שמשכנו בראש, והראש נחשב כאבר אחד ובבהמה יש כאן חלוקת הכוחות לב' ראשים, ונחלש כח חיותה כשנתפשט לב, ראשיה לפיכך מייחשבי כטריפה עכ"ד.

אסיפת התלמידים

בפרשת השבוע שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחות לבית אבותם במספר שמות כל זכר לגלגלותם.

וצ"ב להבין מה טעם צוה הקב"ה למנות את ישראל והרי הקב"ה אשר לפניו נגלו כל תעלומות יודע ועד כמה מנין כל שבט ושבט, ויכול הי' להודיע למשרע"ה המספר המדויק.

ונקדים דברי המגיד מדובנא בס' אהל יעקב (פ' לך לך) בביאור מה שאחז"ל (הובא ברש"י בר"פ לך) שלא גילה הקב"ה לאאע"ה מיד את הארץ כדי ליתן לו שכר על כל אמירה וביאר שם עפ"י מי שיש לחקור במצות מעשר בהמה מה טעם בא הציווי (ויקרא כ"ז ל"ב) כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהי' קודש לה' מדוע לא די ליקח אחד מעשרה מכל הבהמות דהיינו לחשב כמה בהמות יש לו ומהם יפריש מעשר על הכל לאיזה צורך צוה הקב"ה להעביר כל א' מהצאן תחת השבט והעשירי מוקדש לה'. ועוד כיצד נתקנו תשעה הראשונים מאחר שלא נעשה בהם דבר.

אמנם הכוונה בזה שע"י שלא ידע האדם איזה מהצאן יעלה לעשירי להיות קודש לה' עי"ז נכר בלבו על כאו"א מהם שיעלה לעשירי ומהשבתו זו הטובה מתקנת את העדר כולו כי כולם ננסיים בכלל הספק ושפיר לא בא הציווי